

площа основи трамбувальної плити F , маса трамбувальної плити m , початкова щільність ушільнюваного шару суміші ρ_0 .

1. Самедова Р.Р. Эффект температурной волны взрыва при закреплении порожни карстового провала золошлаковыми сумішами // Вісник НТУУ «КПІ». Серія «Гірництво»: Зб. наук. праць. – Київ: НТУУ «КПІ»: ЗАТ «Технових», 1999. – Вип. 1. – 150 с.

2. Самедов А.М., Варга Е.А., Ашумова Р.Р. Использование шлакозольной смеси для дорожного строительства // Материалы конф. 2–5 июня 1997 г., г. Алушта. – Киев: Укр. дом экон. и науч.-техн. знаний, 1997. – С. 35–39.

УДК 662.231

ВПЛИВ ДОМІШОК НА ХАРАКТЕР ТЕРМІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ КОМПОНЕНТІВ ВИБУХОВИХ РЕЧОВИН ІЗ СУЛЬФІДОВМІСНИМИ РУДАМИ

*А.А. Желтоножко, канд. хім. наук, М.А. Маринець, інж. (ДержНДІХП,
м. Шостка), А.С. Сторчак, інж. (асоціація “Укрвзвухпром”)*

Приведены результаты экспериментов по определению влияния ингибирующих добавок в составе аммиачно-селитренных взрывчатых веществ на процесс экзотермических реакций. Выполнены эксперименты с искусственными смесями нитрата аммония и сульфидосодержащей матрицы (пиритом). Показано, что наиболее эффективными ингибиторами, стабилизирующими химическую реакцию в процессе взрывания сульфидосодержащих пород зарядами аквазола, являются CaCO_3 и NH_4Cl .

Як відомо, за певних умов при відбої сульфідовмісних руд і порід у свердловинах виникає спонтанна хімічна реакція між аміачною селітрою в складі найпростіших сумішових вибухових речовин (ВР) і рудами з виділенням значної кількості тепла, що може призвести до передчасної детонації заряду ВР, так званого теплового вибуху. Найбільшу небезпеку в цьому випадку являє пірит, особливо в дрібнодисперсному стані.

Імовірність виникнення хімічної реакції визначається концентрацією піриту, кислотністю ґрунтових вод та їх проточністю, складом використовуваних ВР, температурою вибухової суміші, наявністю набійки свердловин та ін.

У сухих свердловинах розкладання аміачної селітри протікає швидше [1], тоді як в обводнених свердловинах значна кількість тепла, що виділяється під час реакції, йде на нагрівання води. Очевидно, що при наявності набійки імовірність вибуху заряду ВР підвищується. У випадку заряджання свердловин аквазолом Т-20 початковим імпульсом до розкладання аміачної селітри є взаємодія сульфідів з вільною азотною кислотою (HNO_3), що міститься в гарячому розчині окиснювача.

Підвищення температури розчину збільшує в ньому концентрацію вільної азотної кислоти, що сприяє прискоренню початку хімічної реакції. Зниження концентрації азотної кислоти в розчинах гарячезливливних ВР може досягатися введенням у них соди, крейди, карбаміду та інших інгібіторів.

Вивчення впливу домішок на характер екзотермічних реакцій між азотною кислотою та сульфідовмісною матрицею проводилось з використанням комплексу «Вулкан» в умовах ізотермічного нагрівання.

Зразки у вигляді таблеток масою 1,5 г і діаметром 1,5 см являли собою штучні суміші нітрату амонію, сульфідовмісної породи (співвідношення 1:1) і різноманітних домішок. Вміст сульфідів-іонів моделювався піритом і становив 2; 3,5; 5 і 15 % мас. Вміст води в зразках – 10 % мас. Вміст домішки – 5 %, температура досліджуваної суміші – 80 °С. Тривалість експерименту – 6 годин.

Використовувалися такі домішки:

1. Оксиди: CaO, MgO, ZnO.
2. Карбонати: CaCO₃, MgCO₃.
3. Хлориди: KCl, NaCl, HN₄Cl.
4. Сульфати: BaSO₄, CaSO₄·2H₂O, MgSO₄·7H₂O, CuSO₄·5H₂O, ZnSO₄·7H₂O, FeSO₄·7H₂O.

5. Органічні сполуки: карбамід, уротропін.

Як показали дослідження кінетики газовиділення (рис. 1), інгібуючу дію не проявляють CaO, MgCO₃, KCl, а також сульфати (за винятком BaSO₄). Слабка і не завжди постійна стабілізуюча дія спостерігається при вико-

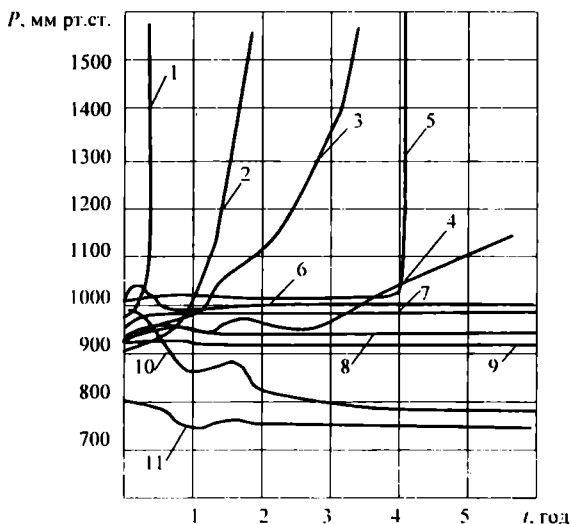

Рис. 2. Вплив домішок на кінетику газовиділення при взаємодії NH₄NO₃ з S²⁻: 1 – S²⁻ = 15 %; 2 – S²⁻ = 5 %; 3 – S²⁻ = 3,5 %; 4 – S²⁻ = 2 %; 5 – FeSO₄·7H₂O; 6 – MgO; 7 – NaCl; 8 – Co(NH₂)₂; 9 – BaSO₄; 10 – NH₄Cl; 11 – CaCO₃.

ристанні домішок NaCl, MgO, ZnO, уротропіну і карбаміду.

З розглянутих інгібіторів найефективнішим з точки зору стабілізації хімічної реакції, що виникає при підриванні сульфідомісних порід з використанням акватолу, є CaCO₃. Підтвердженням може служити закордонний і вітчизняний досвід ведення підривних робіт у підземних умовах і на відкритих розробках [1]. Зокрема, в умовах Урупського ГЗК (РФ) при розробці мідної руди, що містить 28–32 % мас. піритної сірки [2], домішка карбонату кальцію (крейди) в складі заряду ВР з розрахунку $0,6 \pm 0,05$ % мас. є достатньою для надання ВВ хімічної стабільності.

Таким чином, питання нейтралізації екзотермічної реакції при взаємодії компонентів аміачно-селітряних ВР із сульфідомісними породами деякою мірою можна розв'язати за рахунок уведення до складу ВР інгібуючих домішок типу CaCO₃, NH₄Cl та ін.

1. Галкин В.В., Ветлужских В.П., Павлютенков В.М. Причины разложения и отказов зарядов акватола / Безопасность труда в промышленности. – 1988. – № 10. – С. 47–49.

2. Маслов В.В., Буланцев Ю.А., Сидоренко А.А. и др. Опыт использования пористой гранулированной аммиачной селитры на предприятиях, ведущих взрывные работы / Взрывное дело. – 1991. – № 91/48. – С. 226–230.

УДК 622.235

ВЛИЯНИЕ ПЛОТНОСТИ ВЗРЫВЧАТОГО ВЕЩЕСТВА НА ЕГО ДЕТОНАЦИОННЫЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРИ ПОДВОДНОМ ВЗРЫВЕ

А. Воеводка, докт.-инж. (Силезский технический университет, РП)

Наведено аналіз експериментальних даних про співвідношення силових та часових показників хвиль напружень при підводному вибухові зарядів вибухових речовин, які різняться за щільністю та потенціальною енергією.

Повышение эффективности взрывных работ при разрушении горного массива является актуальной задачей. Современные технические и экологические требования к взрывчатым веществам (ВВ) не могут быть обеспечены имеющимся ассортиментом ВВ, методами их изготовления и применения.

Разрушение массива достигается путем создания в нем силовых полей требуемых временных и пространственных параметров. Формирование силовых полей происходит под влиянием начальных параметров внешних нагрузок, вызываемых взрывом на контакте системы заряд–среда, а также вследствие пространственно-временного рассредоточения источников внешних